

Krótki poradnik partycypacji społecznej

Co to jest „partycypacja społeczna”?

Ostatnie dwudziestolecie w Polsce to okres burzliwych zmian w różnych sferach życia społecznego, ekonomicznego czy prawnego, określane mianem transformacji. To okres przejścia od tego, co zostało uznane za gorsze do tego, co z założenia ma być lepsze. Polska chcąc dołączyć do państw demokratycznych odmiennie niż państwa Zachodniej Europy, gdzie model taki ewoluował przez wieki, musiała dokonać fundamentalnych zmian w bardzo krótkim czasie. Gdy zmiana taka dokonuje się w ramach jednego pokolenia, gdy z dnia na dzień wykształcone uprzednio sposoby działania tracą rację bytu, pojawia się frustracja, bezsilność i brak wiary w to, że można mieć wpływ na bieg spraw. To naturalny proces, który najlepiej odzwierciedlają słowa lorda Dahrendorf, który powiedział, że w krajach przechodzących transformację trzeba będzie 6 miesięcy na zmianę systemu politycznego, 6 lat na odbudowę rynku, ale 60 lat na zmianę postaw. Łatwo jest więc zmienić prawo czego przykładem może być reforma samorządowa a znacznie trudniej ludzkie przyzwyczajenia. Zwłaszcza w sytuacji gdy zmiana jest korzystna dla jednych i niekorzystna dla drugich. Znalezienie punktu równowagi wymaga precyzyjnego artykułowania potrzeb. Żeby procesy takie były skuteczne w warunkach szerokokorozumianej demokracji niezbędny jest bezpośredni udział obywateli. Paradoks polega na tym, że sposoby działania i umiejętności wykształcone kiedyś nie sprawdzają się dzisiaj, stają się bezużyteczne. Wymaga to dostosowania się ludzi i sposobów działania oraz stosowania nowych narzędzi. Aby procesy takie były efektywne należy je wspierać.

„Partycypacja społeczna” czy innymi słowami „partycypacja obywatelska” to nic innego jak **uczestnictwo obywateli** w określaniu i rozwiązywaniu własnych problemów poprzez różne działania i przy zastosowaniu różnych metod.

Czy partycypacja społeczna jest potrzebna?

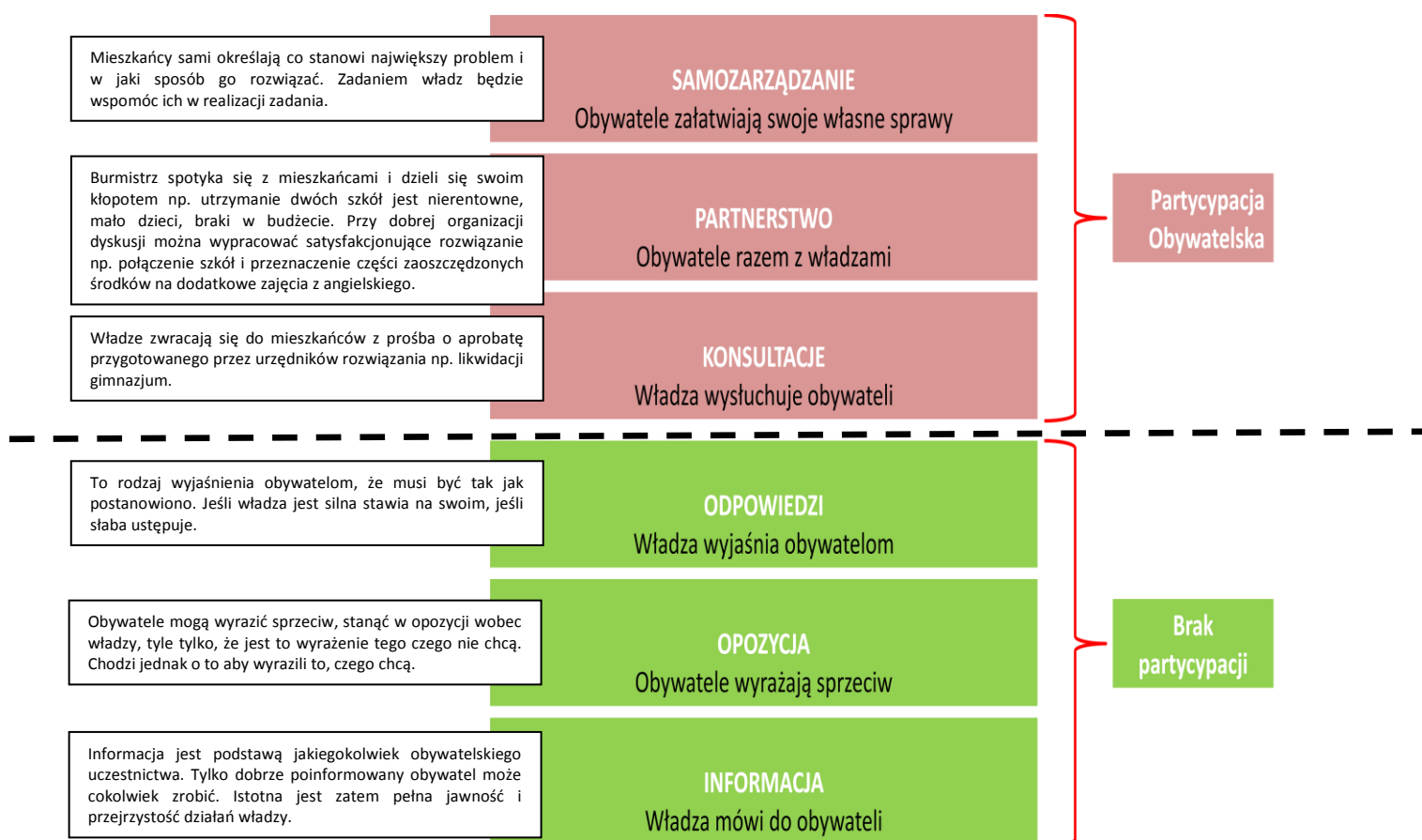
Sprowadzenie demokracji tylko do udziału obywatela w wyborach jest z założenia błędne. Nie tylko dlatego, że ogranicza, marginalizuje jego rolę do bycia jednorazowym narzędziem. Pozbawia także możliwości monitoringu i wyzuwa z zaangażowania. Brak możliwości „korekty” działania wybranych przedstawicieli nie niweluje niedoskonałości demokracji przedstawicielskiej. Często słyszy się: „po co mam wybierać jak i tak nikt z nich nie realizuje programu wyborczego?”. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest fatalnie niska frekwencja wyborcza oraz społeczne niezadowolenie. To z kolei prowadzi do buntów a nawet łamania prawa.

Korzyści ze stosowania partycypacji społecznej:

- trafniejsze rozwiązywanie rzeczywistych problemów społecznych
- uniknięcie konfliktów społecznych
- aprobaty obywateli dla działań władzy

Obywatelskie uczestnictwo krok po kroku

Jak zostało to przedstawione na poniższym schemacie nie każde relacje między władzą a mieszkańcami można nazwać partycypacją obywatelską. Partycypacja pojawia się wówczas, gdy władza przed podjęciem decyzji konsultują rozwiązanie problemu. Kroki przedstawione w dolnej części rysunku, choć nie są partycypacją, są niezbędne gdy chcemy stosować się do zasad partycypacji obywatelskiej.

Kto może / powinien inicjować obywatelskie uczestnictwo?

Jak zawsze inicjatywa może wpływać z różnych stron. Na pewno zależy to od wagi sprawy i czasu w jakim musi nastąpić rozstrzygnięcie. Generalnie inicjatorem może być każdy: pojedyncza osoba – na przykład radny, przewodniczący rady sołectkiej albo grupa mieszkańców osiedla lub konkretna organizacja. Coraz częściej są to różne organizacje społeczne jak np.: Stowarzyszenie Edukacja Przyszłości, lecz równie dobrze mogą to być władze samorządowe gminy lub powiatu. Taką grupą mogą być także seniorzy (osoby w wieku poprodukcyjnym) zrzeszeni w różnych organizacjach, jednoczący się w danym momencie w celu rozwiązania jakiegoś ważnego dla siebie problemu. Istotne jest nie tyle kto zainicjuje działania, ale w jaki sposób zdefiniuje problem i czy zaczeka aż rozwiązanie wypracują wspólnie wszyscy zainteresowani sprawą partnerzy. Niezwykle ważne jest zaaranżowanie przestrzeni do dyskusji, obywatelskiego uczestnictwa.

Jakie są korzyści z uczestnictwa w dialogu obywatelskim dla poszczególnych interesariuszy?

Dla osób starszych	Dla organizacji osób starszych	Dla decydentów
<ul style="list-style-type: none"> • szansa bycia usłyszanym, ich poglądy – wzięte pod uwagę; • wzmocnienie pewności siebie, wzrost szacunku dla samych siebie; • uzyskanie informacji i poszerzenie świadomości na tematy z zakresu spraw ekonomicznych, socjalnych, instytucjonalnych i społecznych; • lepsze artykułowanie i wyrażanie potrzeb oraz żądań, co z kolei pomaga w lepszym ich zrozumieniu przez osoby z zewnątrz; • większe rozumienie potrzeb osób starszych, w szczególności tych najbardziej bezbronnych, których poglądy w zakresie polityki społecznej integracji są często pomijane, przez innych ludzi; • w poprawie ogólnej postawy społeczeństwa względem osób starszych oraz w tworzeniu i scalaniu sojuszy i powiązań z innymi grupami wiekowymi; • tworzenie i dalsza poprawa poczucia solidarności pomiędzy wszystkimi grupami wiekowymi oraz wspieranie międzygeneracyjnej wymiany poglądów i współpracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa obecności i umocnienie głosu starzejących się ludzi, które reprezentują; • szerzenie postulatów osób starszych, czynienie ich bardziej rozumianymi na zewnątrz i uwzględnianie ich w trakcie tworzenia polityk na każdym szczeblu; • potwierdzanie statusu organizacji jako reprezentantów osób starszych; • definiowanie własnej roli jako równorzędnego partnera w rozwoju polityk; • angażowanie większej ilości osób starszych do udziału w organizacjach oraz obronie własnych praw; • przyciąganie większej ilości organizacji osób starszych do udziału w procesie kształtowania polityk oraz reprezentowaniu osób starszych w tym procesie. 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie polityk i strategii na wszystkich szczeblach do potrzeb osób starszych, w szczególności tych najbardziej wykluczonych, którzy są nieobecni w debacie nad kształtem polityki muszą walczyć o przestrzeganie swoich praw; • budowanie szerokiego porozumienia dla proponowanych działań politycznych pomiędzy różnymi grupami społecznymi i uzyskaniu ich poparcia dla długoterminowych reform np. w systemie zabezpieczeń społecznych; • lepsze zrozumienie potrzeb osób starszych i promowanie ich poprzez tworzenie odpowiednich polityk, tak aby zostały one zaakceptowane i uzyskały szerokie poparcie; • wykorzystanie wiedzy, umiejętności i potencjału osób starszych i ich organizacji z korzyścią dla społeczeństwa jako całości.

Materiały źródłowe wykorzystane do przygotowania poradnika:

1. Górski D., red., (2006), ABC samorządu terytorialnego – poradnik nie tylko dla radnych, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa, http://www.frdl.org.pl/pliki/frdl/document/publikacjeFRDL/Poradnik%20dla%20radnych_ABC_samorządu.pdf
2. Przewodnik dialogu obywatelskiego na rzecz integracji społecznej osób starszych, Grudzień 2010, AGE Platform Europe, http://www.partycypacjaobywatelska.pl/uploads/pdf/106_AGE-civil-dialogue-PL-web.pdf
3. Partycypacja obywatelska.pl, <http://www.partycypacjaobywatelska.pl/staticcontent/9/show#Kto%20mo%20C5%BCe%20partycypowa%20C4%87>